

Het geheugen van de zee

Van Petra Rautiainen zijn verschenen
Land van sneeuw en as
Het geheugen van de zee

Petra Rautiainen is in 1988 geboren in een kleine stad in Oost-Finland. Ze heeft een master in Geschiedenis en Culturele Studies, reisde over de hele wereld en is altijd in de ban geweest van het Arctisch gebied. *Land van sneeuw en as* (Meridiaan Uitgevers, 2022) was haar debuutroman en ze ontving er de Savonia Prijs voor, stond ermee op de shortlist voor Boek van het Jaar, en op de shortlist van de Lapland Literatuurprijs. *Het geheugen van de zee* is haar tweede roman.

Petra Rautiainen

Het geheugen van de zee

roman

Vertaald uit het Fins door Annemarie Raas

MERIDIAAN
UITGEVERS

2025

Deze vertaling is mede tot stand gekomen dankzij een subsidie van
het FILI (Finnish Literature Exchange)

Eerste druk, januari 2025

© Petra Rautiainen, 2022

© 2025 Nederlandse vertaling Annemarie Raas

Oorspronkelijke titel *Meren muisti*

Oorspronkelijke uitgave Otava Publishing Company

Deze uitgave kwam mede tot stand door bemiddeling van Rights &
Brands

Omslagontwerp Nanja Toebak

Omslagbeeld © Kerstin Hanson

Foto van de auteur © Jonne Räsänen

Typografie Wim ten Brinke

Drukkerij Wilco

ISBN 978 94 93169 95 1

NUR 302

www.meridiaanuitgevers.com

 @meridiaanuitgevers

 @meridiaanboeken

 @MeridiaanBoeken

 Meridiaan Uitgevers

Prolog

Ik sta met opgeheven hoofd tegenover de zee. Langs de kustlijn ligt een tak van een boom die na een lang leven zijn schors heeft verloren. De wind en de vloed hebben hem van ver weg hierheen gebracht. Dat weet ik omdat er op deze breedtegraad geen bomen groeien. Algen die van de Noordelijke IJsee komen drijven op het wateroppervlak en bereiken de dode boomtak.

Op het beenderkerkhof ligt het vingerbot van een zwanenvleugel.

Men zegt dat zeewegen in het water getekende wereldlijnen zijn. De zee betekent voor veel mensen vrijheid, mogelijkheden. Oneindige continuïteit.

Geluk.

Maar ik weet hoe het zit. Ik weet dat alles boven het oppervlak illusie is. Als je haar dicht genoeg nadert, ziet de zee er onbekend uit. In de diepte liggen tentakels van koraaldieren en vermorzelde kluwens van algen te verrotten.

In de zee kun je op meer dan één manier sterven.

In de taal van mijn stammoeders betekent het woord 'wind' zowel de natuurlijke wind als iemands stemming, het tempo, het ritme van de mens. Het leven. Ik voel diezelfde wind in de weidse uitgestrektheid van mijn bloed. Hij stroomt op dezelfde manier, steeds weer opnieuw, zonder iets tegen de vastgelegde routes, tegen zijn lotsbestemming, te kunnen beginnen.

1.

In de lucht trilt iets wat niet te zien is.

Het zweet stroomt door de holte tussen mijn schouderbladen en blijft in mijn oksels hangen, waar het mijn bh verkleurt. Ik ruik mijn eigen geur en die van de zee, en de rookgeur in mijn haren. In de achteruitkijkspiegel zijn mijn ogen voor de helft te zien. Het linkeroog beweegt niet en weerspiegelt de verschillende nuances van de omgeving, als een uitdovende ster, een vluchtende planeet. Een waterblauw ijskristal.

De klauw van de zielenvogel hangt aan de spiegel. Ik zie dat het drinkgelag sporen op mijn gezicht heeft achtergelaten en ik schrik ervan hoe oud ik lijk. Het diepe litteken dat van mijn oog over mijn wang naar mijn mondhoek loopt, glanst op mijn verder gebruide huid. Ik raak het voorzichtig aan. Op goede momenten vergeet ik compleet dat het er zit.

De autoradio kraakt, hoewel ik hem meermaals heb laten repareren. Het is nog zo vroeg dat er niets anders te zien is dan de boog die de horizon maakt en de roestige treinrails. Van tijd tot tijd breekt het schuim op de golven het spiegelgladde oppervlak, en af en toe zweeft er een groep dolfinen boven het water. Blauwe gaaien en tijgerzangers doen vliegend een wedstrijdje met mijn auto. Een *noddy* krijst voordat hij aan de horizon verdwijnt. Misschien is hij op weg naar Havana. Hiervandaan is het over zee maar een halve dag reizen om daar te komen.

De riffen en koraal- en kalksteeneilanden werden tus-

sen 1910 en 1920 met elkaar verbonden door middel van een spoorweg, die bijna onmiddellijk beschadigd raakte in een storm. Dat is nu zeventig jaar geleden. Het geteisterde spoor bleef liggen en verroestte, en zijn skelet steekt omhoog te midden van de koraalriffen. De gehavende zee likt de kustlijn.

Finnmark ligt tienduizenden kilometers hiervandaan. Desondanks bereiken deze zeestromen de schotsen van de Noordelijke IJszee, om vervolgens hier terug te keren. Op sommige ochtenden kan ik het ijs zelfs ruiken. Kan ik de droge, koele lucht voelen voordat de warmte in Florida die weer in vochtige stoom verandert.

Ik open een biertje en neem een slok. Ik zet het blikje op de grond voor de passagiersstoel. Ik proef de smaak van sinaasappel en ananas die ergens vandaan komt. De eerste vissers van die ochtend zitten op de kalkstranden, waar ze hun netten ontwarren. Hier en daar hangen verstijfde resten vis.

Ze doen me aan oma denken. Aan haar oude vingers die aandachtig aan dunne draden peuteren. Draden die zowel van veraf als van heel dichtbij op haar ruwe haren lijken. De stank van vis hing om oma heen, maar bij haar in huis rook het altijd naar lelies, omdat ze voor het slapengaan geëxtraheerd bloemenwater rondsprenkelde. Als mama niet thuis was, kroop ik uit de trailer om naast oma op het uitschuifbare bed te gaan liggen. De leliegeur sloot me op in een veilige slaap.

Soms zie ik oma nog steeds, met een kleine burge-meester of een andere van de Noordelijke IJszee afkomstige vogel om zich heen. Oma kon dan lachen, kon met de vogels praten alsof die net als zij waren. Het was oma die mij leerde welke vogel op welk rotseilandje nestelde.

De moedervogels nestelden altijd op de plek waar ze zelf waren geboren.

Generatie na generatie hadden we die eieren verzameld, zo lang als we daar woonden. Ik stal voor het eerst vogeleieren toen ik zes was. Het was als een ritueel, of een test. Daarna was ik een ander mens. Tegelijkertijd verzamelden we oorlogsbuit: de botten van dode vogels, die her en der op de kliffen verspreid lagen.

Oma lette er goed op dat niet alle eieren werden weggenomen. Je moet de vogels respecteren, zei ze. Kalm stond ze op het strand op me te wachten, maar nu besef ik hoe gespannen ze moet zijn geweest. Het was gevaarlijk om naar het kleine, door de zee gegezelde eilandje te roeien en daar rond te dobberen; misschien was het daarom wel zo bewonderenswaardig. Ik voel nog steeds de wind die vrij door de fjord en over mijn gezicht waaide. Voel oma's trotse glimlach.

Om een of andere reden is het juist die glimlach waaraan ik als eerste moest denken toen ik eergisteren naar Finnmark belde. Voor mij stond een kristalhelder cocktailglas dat tot de rand gevuld was met onverdunde sterkedrank. De roze verlichting in de bar liet het glas bleekrood schitteren.

Maar op de uiterste rand van Europa werd niet opgenomen. Dat verbaasde me, want oma was trots op het feit dat ze een eigen telefoon had. Zo trots dat ze die zelfs door de andere dorpelingen liet gebruiken – tegen betaling, uiteraard. Ik herinner me hoe verbijsterd ik was toen ik voor het eerst oma's stem aan de andere kant van de lijn hoorde. Dat is nu een paar jaar geleden. Het was alsof het verleden zich langs onzichtbare draden van Finnmark uitstrekte naar Florida. Als een golfstroom die vanaf Finnmark hierheen komt.

‘Waarom heb jij in vredesnaam een telefoon?’ had ik gestameld; het kostte me moeite te geloven dat iemand die in de negentiende eeuw was geboren daadwerkelijk zo’n toestel bezat, dat er in heel Finnmark überhaupt iemand was met zo’n ding. Ik kon me onmogelijk voorstellen dat ze daarginds op de moderne tijd waren overgegaan, in welk opzicht dan ook. Ik kan me het Hoge Noorden nauwelijks voorstellen zonder oorlog. Zonder ruïnes en vernield oorlogsmaterieel, zonder oude vissers die in een dronken bui verhalen over het platgebrande Samenland, over afgebrande kerken en vissersschepen. Over graatmagere krijgsgevangenen.

In het Finnmark van mijn kinderjaren was alles nog net als voor de oorlog. Niemand leek naar voren te kijken in het leven, iedereen reikte in plaats daarvan naar het verleden. Men probeerde het verloren leven hozend terug te halen, als een veerman die met de hand zeewater uit zijn boot probeert te scheppen. Zinkend. Geleidelijk. En uiteindelijk verdrinkend.

‘n Tillefoon is goed voor de bisnis,’ had oma geantwoord. De *bisnis*? Wat bleek was dat oma de visverkoop had geoptimaliseerd, in plaats van het op vijftachtigjarige leeftijd kalmer aan te gaan doen. Naar het scheen was de telefoon een investering waar ze niet omheen kon.

Maar nu ik haar probeerde te bellen, nam ze niet op. Ik gooide de hoorn er weer op en probeerde me te herinneren of ik wel het juiste netnummer had gebruikt.

Na een uur lang proberen werd er opgenomen. Alleen niet door oma, maar door iemand wier stem ik niet meteen herkende. Het bleek Edda te zijn. Dat is een verre nicht van mijn moeder; ik moest mijn geheugen even opfrissen.

Ik vroeg of ik met oma kon spreken, maar Edda herkende mijn stem evenmin. Ze wilde weten waarom ik belde. Ik noemde mijn voor- en achternaam; het werd stil aan de andere kant van de lijn. En daarna: *O hemel, heeft niemand je iets verteld?* Dat klonk absurd, smalend. Wie had mij iets moeten vertellen dan? Het bleek dat oma in het ziekenhuis lag en hoogstwaarschijnlijk stervende was.

‘Waarom neem jij eigenlijk op?’ vroeg ik.

‘Ik hou de boel bij mekaar hier,’ zei Edda. Ik vertelde dat ik naar Finnmark zou komen.

Edda klonk opgetogen; blijkbaar dacht ze dat ik vliegtickets voor overmorgen had geboekt om oma te kunnen bezoeken. Dat klopte natuurlijk niet, maar ik liet haar in de waan.

De rest van het gesprek vertelde ze dat er niets was veranderd, ook al is het bijna twintig jaar geleden dat ik een bezoek heb gebracht aan de streek waar ik ben opgegroeid. Ze zei dat er op de scholen geen les werd gegeven in het Kveens of het Samisch, en dat je overal Noors moest spreken. Dat visfabrieken werden gesloten en dat de mensen verhuisden, naar de dichtstbijzijnde stadjes Alta of Tromsø, of naar grotere steden als Oslo. Dat mensen helemaal vanuit Finland en de Sovjet-Unie kwamen om op de olieboorplatforms te werken.

‘Jaag je nog steeds op walvissen?’ vroeg ik, in het Noors nu.

Stilte. Ik weet niet of dat vanwege de taal of vanwege de vraag was.

‘Hoofdzakelijk op zeehonden.’

Vervolgens spraken we af dat ze me van het vliegveld zou ophalen en me naar het ziekenhuis zou brengen. Daarna werd de verbinding met Finnmark verbroken.

Terwijl de auto zachtjes spinnend naar de belangrijkste luchthaven van Florida zoeft, zie ik mensen op de rails staan; ze houden hun armen omhoog om de luchtstroom die van open zee komt te voelen. Ik steek een nieuwe sigaret op en kijk naar de voorbijglijdende gedaantes. Ik drink het bier op en gooi het blikje uit het raam. Met mijn wijsvinger peuter ik nagellak van mijn duimnagel. Bijna tweehonderd kilometer, tweeënveertig bruggen en een horizon zonder vasteland. De turkooizen zee weerspiegelt de hemel.

Ik weet wat deze mensen willen. Ze willen ervaren hoe het voelt om op een kapotgetrokken, zwabberende levensdraad te staan wanneer je niets anders meer ziet dan een zegroene oneindigheid.

In het begin voelt het als vrijheid.

Inmiddels weet ik het niet meer zo zeker.

Reis dagboek

We worden altijd om dezelfde tijd gewekt. Halfacht, iedere ochtend. Ik doe het lampje aan door aan een dun koord te trekken en sla op de witte wekker. Op het nachtkastje ligt een groot bruin boek, waar her en der biljetten en briefjes uit steken. Boven op de atlas liggen een dik notitieboek en een pen, met daarbovenop weer een gladgeschuurde grijze steen en een vogelklauw. Ik streel de klauw en sta op. Slaperig loop ik naar de ontbijtzaal. Het is schemerig binnen en donker buiten. De borden en het bestek klingelen. Ik laat melk in een glas stromen en zet het glas op een dienblad.

Het ontbijt wordt samen met de lunch en het avondeten op het dek bewaard, in grote containers. De voedselcontainers op het dek hebben een andere kleur dan de bakken waarin het materiaal dat uit zee is gehaald wordt opgeslagen: plankton, vissen, plastic, zelfs sneeuw. De lijst is oneindig; we weten nog niet eens wat we allemaal gaan opduiken, noch waar onze vondsten voor gebruikt gaan worden.

Vooralsnog bezitten we vaak zelfs niet de technologie om het materiaal grondig te kunnen onderzoeken. We kunnen alleen maar hopen dat er over een jaar of twintig, dertig dingen in worden ontdekt die we momenteel nog niet kunnen zien.

Ik kies een tafeltje waar nog niemand zit. Ik weet tegenwoordig niet meer zeker welke dag het is. Vandaag kan het maandag zijn, of zaterdag, en omdat het eten altijd

hetzelfde is, kun je daar ook niets uit afleiden. Ik vind dat een fijn gevoel. Dat ik niet weet wat er in de wereld gaande is. Hier kun je afstand bewaren tot alle crises waar de wereld vol van lijkt te zijn. Hoe verder we reizen, des te minder lijken zulke dingen van belang te zijn.

Gisteren kwamen er wederom nieuwe wetenschappers aan boord. Ze worden door een afzonderlijk schip afgezet, in totaal drie verschillende groepen, vanuit de hele wereld. Ik zat in de eerste groep, die vanaf het Europese vasteland vertrok, uit Bremerhaven.

Volgend jaar pas komen er nieuwe. Tot die tijd zijn we aan elkaars genade overgeleverd.

In de kombuis hoorde ik dat we uiterlijk overmorgen de poolcirkel oversteken.

2.

De vogels vliegen in een boog en verdwijnen achter de horizon. We zetten de daling in naar het kleine vliegveld. Ik reis businessclass, hoewel dat in zo'n klein toestel nauwelijks iets voorstelt. Ik heb geen bekenden gezien in het vliegtuig, hoezeer ik ook rondspiedde in de vertrekhal en tijdens de vlucht. Ik weet dat Gary, de camera en de overige opnameapparatuur samen met de regisseur en de rest van het team met een latere vlucht arriveren. Zij blijven allemaal in Tromsø achter, terwijl ik verderga in noord-oostelijke richting. Toch had ik stiekem gehoopt dat iemand me gezelschap zou houden. In de Verenigde Staten ben ik niet bang om te vliegen, maar altijd als ik een zee moet oversteken krijg ik het doodsbenauwd. Ik dronk twee glazen champagne in een paar teugen leeg, nog voordat het vliegtuig zelfs maar was opgestegen in Miami. Pas toen ik op de luchthaven van Oslo op mijn aansluitende vlucht zat te wachten, besepte ik hoe alleen ik was.

Wanneer we het vliegtuig verlaten vliegen de vogels krij-send boven onze hoofden. Misschien denken ze dat we iets zijn wat ze lang geleden zijn kwijtgeraakt. Maar als ze merken dat we slechts mensen zijn, buigen ze teleurgesteld af en vliegen ze weg, ver weg.

Trekvogels oriënteren zich met behulp van een mineraal dat magnetiet heet. Voor hen is het een zintuig, zoals zien en horen. Of het vermogen de aanraking van een ander op je huid te voelen. Ook wij mensen hebben het ooit gehad, maar miljoenen jaren geleden zijn we in een

andere richting geëvolueerd. Toch is er nog een klein beetje overgebleven in ons skelet, op de plek waar het voorhoofdsbeen en de neus samenkomen. Sommigen hebben er meer van, anderen hebben helemaal niets. Wellicht is dat de reden dat sommigen van ons de weg naar huis kunnen vinden en anderen niet.

Terwijl ik naar het parkeerterrein loop, zie ik dat een van de vliegtuigen op de startbaan van neus tot staart rood is. Het is bedekt met zand uit de Sahara. Tijdens zandstormen zingen de duinen in kleine tertsen. Ik observeer de vogels en vraag me af of ook zij bedekt zijn met stof uit Afrika. Zingen deze vogels melodieën van de sirocco?

Edda staat me op te wachten, leunend tegen oma's oude auto. Ik ben verbijsterd. Ik snap niet hoe die wagen nog in bruikbare staat kan verkeren. Het is de wagen waarin mijn familieleden rondreden toen ik nog een kind was. Edda gaat gekleed in een roze shirt en oogt dik; ik zou haar niet hebben herkend. Ik loop op haar af.

In mijn herinnering heeft Edda lang haar met een asfaltkleur, een mager postuur en een zachte stem, en is haar hoofd bedekt met een sjaaltje en haar lichaam met een of ander gewaad. Maar ditmaal heeft ze geblondeerde krullen, en ze heeft haar oogleden blauw en haar lippen rood gekleurd. Ze houdt een sigaret vast tussen duim en wijsvinger, wat niet de manier is waarop ze normaal gesproken rookt.

Normaal gesproken rookt ze als een man.

Zo'n gebaar maakt echt een verduveld groot verschil.

Ze is vast nerveus. Of bang.

Ik steek mijn hand naar haar uit. Ze schenkt me een merkwaardige glimlach.

'M'n lieve mens toch. Fijn je te zien,' zegt ze in het

Kveens. Ze pakt mijn hand niet vast. In plaats daarvan probeert ze me te omhelzen.

‘Hoi,’ zeg ik in het Noors, en ik ga de omhelzing uit de weg. Ze zet een stap achteruit maar glimlacht nog steeds.

‘Goeie genade. Je bent veranderd,’ zegt ze. ‘Hoe was de vlucht? Moest je via de douane?’

‘Ja. De douanebeambte wilde weten of ik aardappelen bij me had,’ antwoord ik.

‘En, was dat zo?’

‘Nee,’ zeg ik, starend naar haar opgemaakte gezicht.

‘Heb je je gezin niet meegebracht?’ vraagt ze terwijl ze een blik over mijn schouder werpt.

‘Ik heb geen gezin.’

‘O! Ze kijkt me verbaasd aan. ‘Maar...’

‘Maar wat?’ vraag ik geïrriteerd.

‘Vinden ze dat daarginds niet vreemd?’ Ze begint zachter te praten, en ik weet niet zeker wat ze bedoelt.

‘Eh, wat?’

‘Een alleenstaande vrouw die hoofdzakelijk met haar werk bezig is?’

‘Jij werkt toch ook terwijl je alleen bent?’ zeg ik, want ik ga ervan uit dat Edda geen man heeft gevonden om haar leven mee te delen.

‘Klopt, en hier wordt dat dus ook vreemd gevonden,’ zegt ze met een opgeheven vingertje.

‘Helemaal gezien jouw geloof,’ zeg ik. ‘Nu we het er toch over hebben: zo te zien leef je in zonde. Jullie mogen je toch niet opmaken?’

Edda laat een kort lachje horen, gevolgd door een schor hoesten vanwege de sigaret. Als de hoestbui voorbij is, stappen we in de auto. We gaan op weg naar het dorp Teno. In Teno, oftewel Deanušaldi, ligt het dichtstbijzijnde

ziekenhuis in deze regio. De auto heeft geen gordels en de bekleding hangt naar beneden van het plafond, voor mijn ogen. Edda's handen zitten trillend om het versleten stuur geklemd. Haar nagels zijn rood en pas gelakt.

Ik streek de klauw van de zielenvogel in mijn zak.

'Je oma heeft gezegd dat ik haar auto mag lenen,' legt Edda uit. 'Uiteraard mag jij hem nu gebruiken,' voegt ze eraan toe. Ik hang de klauw van de zielenvogel aan de achteruitkijkspiegel bij wijze van antwoord.

'Ik wist niet dat je dat ding nog had!' roept ze verbaasd uit. 'Ik weet nog dat je moeder de adelaar ving en een amulet maakte van de klauw. Ze was toen een jaar of zeven.' Ik zie hoe de herinnering haar aangrijpt. Ze strekt haar arm uit om de klauw te strelen, maar ik sla haar hand weg. Verbijsterd kijkt ze me aan.

Dan concentreert ze zich weer op het rijden, en ik kijk strak uit het raam. Langs de route staan her en der huizen. Op een gegeven moment begint Edda aan de radio te prutsen. Even later springt hij krakend aan. Gelukkig. Het grootste deel van de rit luisteren we naar een onbekende man die Noors spreekt. Het voorbijschietende landschap toont grotere en kleinere stukken broekland. En de zee. Haar bronsachtig grijze oppervlak stinkt naar rotte eieren, en naar de dood. Ze begeeft zich schuimend en met grote kracht naar de steile kusten en sleept daarbij al wat leeft met zich mee. De kreeften, schaaldieren, buikpotigen en andere weekdieren doen wat ze kunnen om zichzelf te redden. Maar ze kunnen niets tegen hun lotsbestemming beginnen, worden door de krachtige golven tegen de rotsen geworpen. De zwaluwen krijsen. De meeuwen zingen. De bergen: die verrijzen tot boven de wolken. Nergens is er iemand te zien.

Alles is zoals ik het me herinner.

Na een uur zeg ik dat ik moet plassen, en wanneer het tankstation achter de rotsen opduikt stoppen we even. Ik loop naar de kassa van de winkel, koop een paar flesjes bier, ga naar de wc en drink een van de flesjes leeg. Wanneer ik terugkeer bij de auto kijkt Edda me langdurig aan.

Ik schenk haar een glimlachje, haal het tweede bierflesje uit mijn tas en open het. Tegen de tijd dat we bij het ziekenhuis aankomen, ben ik alweer dronken. Die wetenschap stelt me gerust. Edda pakt een bos bloemen van de achterbank, en ik schrik. Ik had daar totaal geen aandacht aan geschonken, hoewel de bloemen wit, groot en onmiskenbaar zijn.

Het zijn rouwbloemen. *Lelies*.

‘De lievelingsbloemen van je oma...’ licht Edda blozend toe.

‘Ik weet ’t. Mama’s naam is ervan afgeleid,’ zeg ik.

Edda slaat haar ogen neer. Ik observeer haar met de vrijheid die de dronkenschap me geeft.

Ze veegt de tranen weg die in haar ogen zijn opgeweld.

‘Ik heb ze zelf geplukt,’ stamelt ze. Dat verrast me. *Lelies* zijn niet inheems in deze streek. Ze werden rond de eeuwwisseling hierheen gebracht door een zeeman die aan wal ging om aan een storm te ontkomen. Hij kwam helemaal uit Australië en had zaden meegebracht, en in een opwelling besloot hij die hier te planten, op de kust van de Noordelijke IJszee.

Ik smijt het portier dicht. We zetten koers naar een grimmig gebouw dat een echte Sovjetsfeer ademt. Een verpleegkundige komt op ons af in de wachtruimte, en ik zorg dat ik eruitzie alsof ik er klaar voor ben. Ineens kijkt Edda me wat beter aan, en ze zegt iets over mijn jas. Ik

werp een blik op mijn kleren, zie de dunne, lichtgekleurde trenchcoat met de sierlijke gouden knopen. Ik begin tekst en uitleg te geven, vertel dat de jas uit mijn favoriete collectie komt en dat de verkoopster vond dat de lichte tint goed bij de kleur van mijn haar past. Edda luistert niet, praat in plaats daarvan door mij heen en zegt op een gemaakt vriendelijke toon dat er draadjes loshangen aan mijn jas.

‘Die moeten we afknippen, ’k zal d’r straks wel voor zorgen,’ zegt ze in het Kveens. Niet in het Noors maar in het Kveens, zodat de verpleegkundige het niet verstaat. Of misschien zodat die het juist wel verstaat. Ik stop een plukje haar achter mijn oren.

‘Bemoei jij je nou maar met je eigen zaken,’ zeg ik.

De verpleegkundige kijkt heel even naar mij; ze is van haar stuk gebracht door het litteken op mijn gezicht, dat kan ik zien. Vervolgens kijkt ze naar mijn oog, en nu denkt ze ongetwijfeld dat ik een patiënt ben. Gelukkig blijft haar blik niet lang op mij rusten. Dat komt waarschijnlijk doordat ze Edda herkent en weet waarom we hier zijn. Ze praat helder en glimlacht in haar witte uniform. Op haar naambordje lees ik dat ze Helga heet. Gedrieën volgen we de genummerde deuren. Ik voel een druk rond mijn middenrif. Ik probeer me op iets te concentreren, en dat iets is het ronde achterwerk van de verpleegkundige. Het is groot en lelijk en wiebelt tegen de stof van de strakke rok. Ik trek mijn jas wat verder naar beneden.

Ter hoogte van kamer 174 blijft de verpleegkundige staan. Mijn gedachten worden onderbroken. Door de glazen deur heen zie ik een kleine gestalte in een bed liggen. Op hetzelfde moment weet mijn hele lichaam dat die persoon bezig is te sterven.